

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№4

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 379 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 7-aprelda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Viktorovna, Candidate of Economic Sciences (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Цифровизация социально-трудовых отношений: вызовы и перспективы для работников	18
Абдумухтаров Анваржон Акрамжонович	
O'zbekistonda faoliyat ko'rsatayotgan soliq to'lovchi yuridik shaxslarning iqtisodiy faoliyatini rag'batlantirish masalalari.....	26
To'xtaboyev Nuriddin Isomiddin o'g'li	
Ecotourism in Protected Areas: A Literature Review.....	32
Ismoilova Maftuna Mamat qizi	
Iqtisodiyotning innovatsion rivojlanishi sharoitida xizmatlar sohasini rivojlantirishning hududiy xususiyatlari.....	38
Primova Shaxlo Jumayevna	
Statistik baholash va ekonometrik modellashtirish orqali biznes rivojlanish tendensiyalarini samaradorligini baholash.....	43
Xabibullayev Ibrohim, Saidova Marhabo Xabibullo qizi	
Tijorat banklarida xususiy kapital hisobi va auditini takomillashtirish	52
Qodirova Zilola Maxmud qizi	
Qo'shilgan qiymat solig'i ma'muriyatchiligining ilg'or xorij tajribasi.....	57
Erkayev Nodir Xudayberdiyevich	
O'zbekistonda yashil iqtisodiyotni joriy etish holati va asosiy yo'nalishlari.....	71
Madraximova Zulfiya Nurmatovna, Ishankulova Komila Kurbanovna, Ortiqboeva Aziza Xolmurza qizi, Omonkulova Ro'zigul Akmaljon qizi	
Challenges and opportunities in implementing green economy indicators in uzbekistan's industrial sector under the fourth industrial revolution.....	76
Shodmonov Ruslan Golib ugli, Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich	
Rivojlangan mamlakatlarga ishchi kuchi oqimi va O'zbekiston mehnat bozoridagi o'zgarishlar.....	89
Tilabova Kumush Farhod qizi	
Mamlakatda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini takomillashtirish	95
Yuldashboyev Azizulloh Bunyodbek o'g'li, Matkarimov Inomjon Baxtiyorovich	
"Ta'lim muassasalarida moliyaviy resurslarni samarali rejalashtirish va boshqarish"	101
Bauyetdinov M.J., Medetbayeva D.T.	
Enhancing utilization and minimization of renewable energy systems in uzbekistan	105
To'irova Hamida Umedovna	
Tijorat banklari daromadini oshirishda aholining savodxonligi va xulq atvorining roli	114
Shakhlo Davirova	
2020–2024-yillarda o'zbekistondagi iqtisodiy o'sish dinamikasi	120
Akbarov Nodir, Ibodullayev Navro'zbek	
O'zbekistonda xalqaro moliyaviy institutlarning yashil moliyalashtirish jarayonidagi roli va strategik yo'nalishlari	125
Gulmira Axmadjonova Xabibulla qizi	
Sug'urta tizimiga raqamli texnologiyalarning ta'siri	133
Uzaqova Kamola Bexzodovna, Yahyoyev Bahriddinxon Bahroil o'g'li	
Improving payment services practices in commercial banks: strategies for efficiency and security.....	138
Mamayusuf Abdusamatov	
Jahon moliya tizimi: asosiy tendensiyalar va rivojlanishning innovasion yo'nalishlari	143
Ataniyazov Jasurbek Xamidovich	
Повышение конкурентоспособности экологического туризма Узбекистана путём развития всесезонных горных туристических центров.....	150
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
Xo'jalik yurituvchi subyektlar tashqi iqtisodiy faoliyatida valyuta operatsiyalarini takomillashtirish	157
Safarov Alisher Ibrohim o'g'li	

Oliy ta'lim tizimini miqdoriy va sifat ko'rsatkichlari asosida baholashning kompleks metodologiyasi.....	163
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi, Bozorova Muazzam Hamid qizi	
Ko'chmas mulkni boshqarish samaradorligini baholashning uslubiy yondashuvlari	167
Mirdjalilova Dildora Shuxratovna	
Xizmatlar sohasini rivojlantirishda kichik biznesning ahamiyati va uning innovatsion rivojlantirishdagi muhim xususiyatlari	173
Ulasova Oygul Baxtiyorovna	
Результаты долгосрочного прогнозирования и стратегического анализа эффективной организации современного управления жилищным фондом.....	178
Бердиева Дилфуза Ахатовна	
Improving long-term assets accounting and auditing	184
Gulboy Yusupov	
Davlat budjeti va xususiy sektor ishtirokida oliy ta'limni moliyalashtirishning optimal modeli.....	189
Bozorov Alisher Ro'zimurodovich	
Xufyona iqtisodiyotni qisqartirishda soliq islohotlari va raqamli texnologiyalar: O'zbekiston tajribasi va xalqaro yondashuvlar.....	193
Choriev Makhmayokub, Karimov Mamurbek, Xamrayev Olimjon, Urazov Mansur	
Bank aksiyalarining bozordagi narx dinamikasi va unga ta'sir etuvchi omillar	200
Nomozov Samandar Shuxrat o'g'li	
Sanoatda rivojlanish kafolati: moliyaviy boshqaruvni raqamli transformatsiya orqali avtomatlashtirish.....	206
To'qlijev Abdirauf Bahodir o'g'li	
Inson kapitalini rivojlantirishning jamiyat farovonligi, aholi daromadlariga ta'siri.....	214
Bozorova Saxobat Abdujapparovna	
Анализ конкурентной среды: методология, примеры и этапы процесса.....	219
Садикова Раъно Абдуллаевна	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarning nazariy asoslari va ular bilan ishlash mexanizmining zaruriyati	225
Salixova G.J	
Iqtisodiyotda energiya xavfsizligiga erishishning xorij tajribasi.....	230
Samandarov Og'abek Alisher o'g'li	
Measuring methodologies of influence of the esg factors	235
Tolipova Feruza Alisherovna	
Совершенствование налогового администрирования в условиях экологически устойчивого развития.....	240
Омонов Отажон Журакулович	
Moliyaviy vositalar asosida erkin iqtisodiy zonalarni rivojlantirish strategiyasini takomillashtirish	249
Quziev Ravshan Ramazanovich	
Методологические аспекты внедрения управленческого учета в университетах Узбекистана.....	253
Каршиева Мохинур Олим кизи	
Budjet tashkilotlarida tovar-moddiy zaxiralar hisobini takomillashtirish (tibbiyot muassasalari misolida)	257
Tulyaganov Abdumalik Abdiraximovich	
Умные города как фактор экономического развития.....	261
Нозима Кахрамоновна Хакбердиева	
Перспективы зеленого фактора экономического роста в Республики Узбекистан.....	266
Исламова Насиба Улугбек кизи, Абдурашидов Отабек Улугбекович, Мамасалиева Мукаддас Ибадуллаевна	
Qurilish korxonalarida sifat menejmentini joriy qilish mexanizmlarini takomillashtirish	270
Ergashev O'tkir, Saidov Mash'al Samadovich	
Xorazm viloyatida eksportni rivojlantirish uchun potensial imkoniyatlar va ularni baholash.....	275
Fozil Xolmurotov	
Maishiy xizmatlar sohasini davlat tomonidan tartibga solishning nazariy jihatlarini.....	282
Quliyev Begimqul Melikovich	

O'zbekiston hududlarida chakana kreditlashning o'sishi.....	289
Eshqobulova Charos O'roq qizi	
Empowering uzbekistan's grain enterprises: innovative strategies for sustainable growth and operational efficiency.....	292
Kurbanova Dildora Abdurakhmanovna	
Kapital investitsiyalarga doir axborotlarni xususiy kapital to'g'risidagi hisobotda aks ettirish uslubiyatini takomillashtirish	298
Boronov Bobur Farxodovich, Muxammadiev Zarrux Umarovich	
To'qimachilik korxonalarining yashil iqtisodiyotga o'tishi va yengil sanoat korxonalarini muqobil energiyadan samarali foydalanish yo'llari	303
Xolbekova Feruzaxon Rasulovna, Jalolova Aziza Jalol qizi	
Research on the effects of interest rate, inflation rate and gross domestic product (GDP) on the level of foreign direct investment (FDI) inflows (evidence from Uzbekistan).....	307
Azimov Shakhzod	
Organik mahsulotlar eksportini rag'batlantirishda maqsadli bozorlarga yo'naltirilgan marketing strategiyalari.....	314
Xidirov Shohrux Bobir o'g'li	
Korxona iqtisodini barqarorligini ta'minlash masalalari.....	319
Abdullayev Maqsud Abdumaxmudovich	
Внедрение инновационных методов управления человеческих ресурсов в строительных компаниях.....	323
Джураева Гузаль Шавкатовна	
Sug'urta zararlarini baholashda sun'iy intellektni qo'llash istiqbollari	328
Shoraximova Zilola Nasirdjonovna	
O'zbekiston Respublikasi mahalliy budjet tizimini moliyalashtirish masalalari	332
Qo'ldoshev Diyor O'rol o'g'li	
Raqamli texnologiyalar asosida raqamli ekotizimlar va ularning biznes-jarayonlarga ta'sirini aniqlashga ilmiy qarashlar tahlili	336
Suvanova Dilnoza Dilmurod qizi	
Innovatsion salohiyatni oshirish asosida qurilish materiallari sanoati korxonalarining boshqaruv mexanizmlarini takomillashtirish	342
Xaydarova E'zoza Shukurullayevna	
Agrosanoat klasterlarida xarajatlarni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari asosida hisobga olishni rivojlantirish	347
Toshpo'latov Azizbek Shermuxamadovich	
Aholi turmush darajasini dinamik kontekstli normallashtirish va moslashuvchan vaznlar usuli orqali baholash	352
Xolto'rayev Islom Ilhomovich, Ollokulova Feruza Mansurovna	
O'zbekiston Respublikasida xufiyona iqtisodiyotini qisqartirish va mamlakat rivojlanishiga uning ta'siri.....	358
Baxtiyorov Sherali Muzaffarovich	
Qayta tiklanuvchi energiya manbalari qurilmalarini aholi tomonidan xarid qilish va kompensatsiya ajratish jarayonlarini raqamlashtirish hamda tizimlar integratsiyasi istiqbollari.....	362
Ochilov Abdujabbor Akramovich	
O'zbekistonda kambag'allikni qisqartirish va aholi farovonligini oshirishda chet el tajribasining afzalliklari.....	369
Raxmatullayeva Shaxnoza Xamidovna, Akbarova Iroda Samatovna	
Qurilishda loyiha boshqaruvi konsepsiyasining mazmuni	375
Pulatov Shaxron Axmedovich	

Boshqaruv funksiyalari, boshqaruv obyektiga qilinadigan ta'sirlar ham, hatto boshqaruvda qaror qabul qilish jarayonlari ham doimiy ravishda bajarilishi tan olinadi. Mazkur ilmiy taxminga mos ravishda butun menejment tizimi uzluksiz ishlaydigan mexanizmga o'xshatiladi.

Yangicha yondashuv esa boshqaruv jarayonlarini alohida vazifalardan iborat deb tan oladi. Bu gipoteza bo'yicha ma'lum vaqt davomida menejment tizimi cheklangan vazifalar bilan shug'ullanish imkoniga ega, ya'ni barcha funksiya va vazifalarga resurslar teng taqsimlanmaydi. Har qanday vaqt oralig'ida qandaydir masalaga asosiy e'tibor qaratilib jamoaning barcha resurslari ushbu masalani hal qilishga yo'naltiriladi.

Dolzarb vazifa yoki masala loyiha deb nomlangan, menejmentning bu yangi konsepsiyasi esa "loyiha boshqaruvi" (Project Management) konsepsiyasi deb ataladigan bo'ldi. Yangi konsepsiyaga asosan boshqaruv jarayoni ko'plab ketma-ket bajariladigan masalalar yoki, boshqacha qilib aytganda, "loyihalar"dan tarkib topadi. Loyihalarning maqsadlariga erishish pirovard natijada boshqaruvning samaradorlik mezonini bo'lib xizmat qiladi.

Olimlarning fikricha, loyiha boshqaruvi konsepsiyasi raqobatning kuchayishi, iqtisodiy beqarorlik va kompaniyaning xarajatlari va sifat o'rtasidagi muvozanatni saqlashga intilishi natijasida paydo bo'lgan innovasion tushunchadir. Loyiha boshqaruvi boshqaruv faoliyatining har bir bosqichida resurslar, vaqt va natijalarni batafsil rejalashtirish va kuzatish orqali salmoqli natijalarga erishishga qaratilgan. Loyihani boshqarish konsepsiyasining ayrim jixatlari menejmentning jarayonli yondashuviga mos keladi, shu bilan birga undan mazmunan farq qiladi.

Global muhitning tezkorlik bilan o'zgarib borishi, raqobatbardoshlik konsepsiyalarining takomillashib borishi va rivojlanishi "loyiha" va "loyiha boshqaruvi" atamalarini aniqlashtirish zaruratini tug'diradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Loyihani boshqarish konsepsiyasining mohiyatini yoritish va uni amaliyotda qo'llashga bag'ishlangan tadqiqotlar talaygina. Masalan, Kim Xeldman[2], Richard Nyuton[3], Klifford Grey, Erik Larson[4], Leyna Fisher[5], S.P.Nikanorov, V.N.Burkov, A.A.Gusakov, B.P.Titarenko, V.I.Voropayev, D.A.Novikov, V.D.Shapiro, I.N.Sarkov, V.I.Shilkov va boshqalarning tadqiqotlarida loyiha boshqaruvining ilmiy-uslubiy asoslari yoritib berilgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Loyiha boshqaruvining mohiyatini aniqlashtirishda birinchi o'rinda atamalar va kategoriyalar tahlilini bajarish lozim bo'ladi. Ushbu tadqiqotda bizlar mavzuga doir ilmiy ishlanmalar, e'lon qilingan ilmiy maqolalarda keltirilgan fikr-mulohazalarga asoslanganmiz. Shu bilan birga, qurilish ishlab chiqarishining xususiyatlari ham e'tiborga olingan bo'lib, investision-qurilish loyihalariga e'tibor qaratilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

K.Grey va Ye.Larson [4] o'zlarining "Loyihalarni boshqarish: amaliy qo'llanma" kitobida loyihani boshqarishning nazariy va amaliy jihatlarini o'rganib, ushbu jarayonning asosiy tarkibiy qismlari va bosqichlarini ochib beradi. L.Fisher va F.Uiksem[5] loyihalarni amalda tatbiq etishga, ularni amalga oshirish bo'yicha ko'rsatmalar taqdim etishga asosiy e'tiborni qaratganlar. G.Dithyelm[6] ham o'zining amaliy tajribasiga asoslanib va umimlashtirib, amaliy jihatga ham ega bo'lgan "Loyihalarni boshqarish" monografiyasini taklif qildi. I.I.Mazur, V.D.Shapiro, N.G.Olderogge [7] asarlarida loyiha boshqaruvi keng qamrovli va tizimli tarzda taqdim yetilgan. Barcha mualliflar amaliy tajribaga asoslangan holda loyiha boshqaruvi metodologiyasi va vositalarini to'liq qamrab oladi.

Shu bilan birga, ularning asarlarida "loyiha boshqaruvi" tushunchasi "loyihalarni boshqarish" atamasining sinonimi sifatida foydalanilganligi ushbu iqtisodiy kategoriyalarning o'ziga xos xususiyatlarini yetarli darajada o'rganilmaganligi natijasi deb hisoblaymiz.

Loyiha boshqaruvi boshqaruv fanining alohida yo'nalishi sifatida faqat 1950-yillarda ajratila boshlandi. Loyihani boshqarishning zamonaviy konsepsiyasi "loyiha" konsepsiyasiga asoslanadi, unda u nafaqat o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lgan boshqaruv obyekti, balki kuzatilayotgan hodisaning umumiy tavsifi sifatida ham qaralishi lozim bo'ladi. Shu munosabat bilan, ko'pchilik tomonidan qo'llaniladigan "loyihalarni boshqarish" atamasi boshqaruvning umumiy mohiyatini noto'g'ri aks ettirishi mumkin, chunki unda boshqaruv faoliyati kuzatiladigan obyektidan farq qilmay koladi. Aslida, "loyihalarni boshqarish" atamasidan farqli o'laroq, "loyiha boshqaruvi" menejmentning ushbu konsepsiyasi ta'rifi ma'qulroq deb hisoblaymiz, chunki bunday talqinda "loyiha" tushunchasi boshqaruvning o'ziga xosligini ta'kidlaydi va uning boshqa boshqaruv turlari o'rtasidagi farqni ko'rsatadi.

Loyihani boshqarish menejmentning bir turi bo'lib, o'ziga xos xususiyatlarga ega, loyiha boshqaruvi esa menejment konsepsiyasi, uning texnologiyasidir. Loyiha boshqaruvida loyihalarni boshqarish talab qilinadi, ya'ni loyiha boshqaruvi texnologiyasi amalda qo'llaniladigan joyda loyihalarni boshqarish talab qilinadi[8].

O'z navbatida, loyihani boshqarishning asosiy tamoyiliga integrallashuv, ya'ni loyihaning qo'p qirraligining yaxlitligi kiradi. Loyiha boshqaruvi bir-biriga mos keluvchi bilimlar, amaliyotlar, usullar va boshqaruv vositalarini birlashtirishga asoslanadi. Integrallik, tizimlilik va yaxlitlik loyiha faoliyati asoslanadigan xususiyatlardir. Integrasiya mexanik qo'shishni emas, balki ko'payish va organik birikishni nazarda tutadi, natijada boshqaruvda yangi sifatlar paydo bo'ladi[6].

Loyiha boshqaruvi tushunchasiga doir yana bir qancha atamalar keltiriladi:

Loyihani boshqarish - bu berilgan cheklavlar doirasida aniq maqsad va vazifalarga erishish uchun resurslarni rejalashtirish, tashkil etish va boshqarish jarayoni. U loyihaning dastlabki konsepsiyasidan boshlab amalga oshirilishi va yakunlanishigacha bo'lgan turli jihatlarni qamrab oladi. Loyihani boshqarish har qanday tashkilotda, xoh u yangi mahsulotni ishlab chiqarish, IT tizimini joriy yetish yoki bino qurish bo'ladimi, vazifalarni muvaffaqiyatli bajarishning asosiy elementidir;

Loyihani boshqarish loyihalarni muvaffaqiyatli, o'z vaqtida, byudjet va sifat standartlari asosida bajarilishini ta'minlash uchun zarur. Bu xavflarni minimallashtirish, jamoa harakatlarini muvofiqlashtirish va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashga yordam beradi. Loyihani boshqarish, shuningdek, tashkilotning strategik maqsadlariga erishishga yordam beradi, aloqani yaxshilaydi va mijozlarning qoniqishini oshiradi.

Loyihani boshqarish loyihalarni muvaffaqiyatli amalga oshirish va tashkilotning strategik maqsadlariga erishish uchun asosiy element hisoblanadi. Bu xavflarni minimallashtirish, aloqani yaxshilash va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlashga yordam beradi. Loyihani boshqarishning turli usullarini tushunish va qo'llash tashkilotlarga o'zgarishlarga moslashish va yuqori natijalarga erishish imkonini beradi.

Loyihani boshqarish - bu bozor iqtisodiyoti sharoitida xo'jalik yurituvchi subyektning moliyaviy-xo'jalik faoliyati samaradorligini oshirish uchun raqobatning kuchayishi va mavjud resurslardan oqilona foydalanish zarurati natijasida paydo bo'lgan menejment sohasidagi nisbatan yangi tushuncha bo'lib, u faoliyat ko'lamini va yo'nalishini tanlash, resurslarni tasarruf etishda erkinlik, loyiha jamoasini shakllantirish va loyiha faoliyati natijalarini taqsimlashda ishtirok etish imkonini beradi [9].

Loyihaviy boshqaruv – bu aniq tavsiflarga ega noyob mahsulot yaratish maqsadida cheklangan vaqt va resurslarga mavjudligi sharoitida murakkab, nostandart, ko'p qirrali masalalarni hal qilishda muvaffaqiyat keltiradigan boshqaruvdir[10].

Loyiha boshqaruvi - bu nafaqat faoliyat ko'rsatish yoki o'sish uchun, balki tashkiliy rivojlanishga qaratilgan boshqaruvdir[11].

Bugungi kunda "loyiha boshqaruvi" deganda strategik maqsadlarga erishishni ta'minlaydigan resurs va vaqt cheklavlari sharoitida tashkilot tomonidan amalga oshiriladigan loyiha tushuniladi [12].

Loyiha boshqaruvi - bu noyob maqsadga erishish uchun harakatlarning kompleks tizimli modelini jamoaviy ishlab chiqishga asoslangan va ushbu modelni amalga oshirishga qaratilgan boshqaruv faoliyatining alohida turidir[13].

Loyiha boshqaruvi - bu alohida loyiha tuzilmalari doirasida mahsulot va xizmatlarning aniq turlarini yaratish, ishlab chiqarish va mijozga (iste'molchiga) etkazib berish jarayonlarini kompleks boshqarish[14].

Loyiha boshqaruvi - bu belgilangan maqsadlarga erishishga qaratilgan kompleks faoliyatni umumlashgan (integratsiyalashgan) boshqaruv[15].

Loyiha boshqaruvi - resursning ma'lum parametrlari (cheklavlari) doirasida rejalashtirilgan natijalarga erishishga qaratilgan o'ziga xos boshqaruv faoliyati[8].

Loyiha boshqaruvi - loyihalarni boshqarish tizimi asosida qurilgan boshqaruv faoliyatining bir turi[7].

Loyiha boshqaruvi – loyihaviy texnologiyalarga asoslangan, tashkilot (korxona, mintaq, soxa) strategiyasi bog'langan, o'zaro bog'liqlik, o'zaro to'ldirish va sinergiyaga ega loyihalar majmuasini bajarishga asoslangan boshqaruvdir[16].

Keltirilgan atamalarning tahlili birinchidan "loyiha boshqaruvi" kategoriyasining murakkabligidan, ikkinchidan esa olimlarda ushbu menejment konsepsiyasining nazariy va amaliy jihatlariga turli xil yondashishlarini ko'rsatib beradi. Ikkinchi tomondan olib borilgan tahlil asosida loyiha boshqaruvi konsepsiyasining a'anaviy funksional, jarayonli, tizimli va vaziyatli konsepsiyalaridan farqli jixatlari aniqlashtirildi.

Olib borilgan nazariy-uslubiy izlanishlar natijasida bizlar loyihani boshqarish va loyiha boshqaruvi atamalarini to'ldirishni va ularni mazkur izlanishlarimiz doirasida quyidagicha ta'rif berishga qaror qildik:

Loyihani boshqarish (Project Control) – bu davriylik, jarayonlilik, maqsadlilik, noyoblik tamoyillarga mos ravishda investision-qurilish loyahasining maqsadlariga erishishga qaratilgan kompleks chora-tadbirlar tizimidir;

Loyiha boshqaruvi (Project Management) – bu qurilish sanoati korxonalarining boshqaruv faoliyatida "loyiha" kategoriyasiga mos tamoyillar, usullar va strategiyalarni o'zida mujassamlashtirgan zamonaviy menejment konsepsiyasidir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Loyiha boshqaruvi konsepsiyasi qurilish sanoatida, xususan investision-qurilish jarayonida eng maqbul boshqaruv metodologiyasi hisoblanadi. Olimlar tomonidan “loyiha” va “loyiha boshqaruvi” ga berilgan ta’riflarda yagona yondashuv bo’lmaganda, konsepsiyaning asoslari shakllangan. Qurilish sohasida ushbu konsepsiya investision-qurilish faoliyatini boshqaruvining alohida yondashuvi sifatida qabul qilinadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yihi:

1. O‘zbekiston Respublikasi milliy statistika qo‘mitasi
2. Ким Хелдман. PMP Project Management Professional Practice Tests: 2021 Exam Update Ким Хелдман, Ванина Мангано
3. Ричард Ньютон. Управление проектами от А до Я. Подробнее на livelib.ru: <https://www.livelib.ru/author/195287/top-richard-nyuton>.
4. Грей, К.Ф. Управление проектами: Практическое руководство / Ф-Грей Клиффорд, Эрик У. Ларсон // Пер с англ. - М.: Издательство “Дело и Сер-вис”, 2003. - 528 с.
5. Лэйна Фишер. “Совершенство на практике. Лучшие проекты в области управления бизнес-процессами и workflow”. Пер с англ. “Весть-Метатехнология”. - 432 с.. 2000.
6. Дитхелм, Г. Управление проектами / Г. Дитхелм - СПб.: Издательский дом “Бизнес-пресса”, 2004. - 400 с.
7. Мазур, И.И. Управление проектами / И.И. Мазур, В.Д. Шапиро, Н.Г. Ольдерогге. - М.: Омега-Л, 2007. - 664 с.
8. Юрьева, Т.В. Проектно-целевой подход и его роль в современной экономике / Т.В. Юрьева // Современные технологии управления. - 2015. - № 6 (54). - С. 71-76.
9. Лисицын, А.О. Проект и проектное управление/ А. О. Лисицын // Вестник международного института управления. - 2017. - № 2. - С. 62-64;
10. Решетникова, А.А. Проектный менеджмент в управлении организацией/ А.А. Решетникова, И.А. Демененко // Вектор экономики. - 2018. - № 2. - С. 42;
11. Рудоман, Д. С. Проблемы и перспективы внедрения проектного управления в Российских компаниях / Д. С. Рудоман // Инновационное развитие. - 2018. - №3. - С. 63-64.
12. Бочаров, Н.А. Исследование моделей проектного управления/ Н.А. Бочаров, // Вестник университета. - 2014. - № 07. - С. 189-193;
13. Разу М.Л. Управление проектом. Основы проектного управления: учебник - М: КНОРУС, 2007. - 768с.
14. Скоромник, В.О. О проектном управлении [Электронный ресурс] / В.О. Скоромник. – URL: http://www.dev.business.ru/development/pm/pm_skrmnk_ft_k.htm/
15. Бикмурзин, Р. Проектное управление - что это такое в реальности? [Электронный ресурс] / Р. Бикмурзин // НР – портал. – URL: <http://hrportal.ru/blog/proektnoe-upravlenie-chtoeto-takoe-v-realnosti-chast-1-prakticheskiysmysl>.
16. Бакланова, Ю.О. Оценка эффективности управление региональными инновациями / Ю.О. Бакланова // Управление экономическими системами. - 2012. - № 2 (22). - С. 47-55.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
